

De Gelderse Vallei

Gebied met charmes en problemen

De Gelderse Vallei ligt tussen twee grote natuurgebieden: de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Wie door het gebied fietst kan genieten van een agrarisch landschap, afgewisseld met beken en landgoederen. Helaas, de geurvlagen verraden dat er naast al het groen nog meer leven aanwezig is. Dit leven speelt zich af tussen vier muren, het gebied telt namelijk veel kleine intensieve veehouderijbedrijven. De intensieve veehouderij is hier een bron van bestaan voor velen, maar veroorzaakt daarnaast stankoverlast en mestoverschotten, en daarmee een forse milieubelasting.

Foto Archief Ekoland

REGIO

De stagnerende landbouwontwikkeling, de milieubelasting en de achteruitgang van de natuurwaarden in de Vallei hebben geleid tot een brede aanpak van deze problemen en de Gelderse Vallei is door de overheid dan ook aangewezen als ROM-gebied (ROM staat voor Ruimtelijke Ordening en Milieu). Op grond van een convenant tussen Rijk, de provincies Gelderland en Utrecht, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties zijn diverse programma's voor verbetering van het leefklimaat opgezet. Het plan van aanpak bevat ongeveer 50 projec-

ten voor vernieuwing van de landbouw, vermindering van milieubelasting, riolering, waterzuivering, natuurontwikkeling en recreatie. Sinds 1996 vormt ook de stimulering van biologische landbouw in de Gelderse Vallei een onderdeel van de vernieuwingen in de Vallei. Omschakelen naar biologische landbouw in een gebied met veel intensieve veehouderij en waar de grond schaars en dus duur is, gaat niet vanzelf. Desondanks zijn er nu meer dan 40 bedrijven in de Vallei die de stap hebben gezet en er geen spijt van hebben.

Grond is schaars

In de Vallei is het niet de vis, maar de grond die duur betaald wordt. En dat terwijl extra grond vaak nodig is voor de biologische bedrijfsvoering. Omschakelende melkveehouders hebben vooral in de eerste jaren na de omschakeling vaak tekort aan ruwvoer. Jan Dirk van de Voort, biologisch melkveehouder in Lunteren, liet het eerste omschakelingsjaar biologische snijmaïs telen door het Gelders Landschap. Dit was echter geen succes. Zowel de opbrengst als de kwaliteit van de maïs vielen tegen. Na deze ervaring week Van de Voort uit naar Flevo-

land, waar nu jaarlijks biologische snijmaïs voor hem wordt geteeld. Hoewel biologische maïs prijzig is (f110,- per ton) geeft de teelt hier meer zekerheid over hoeveelheid en voederwaarde. Tegenover de aanvoer van de snijmaïs staat weer afvoer van rundermest naar Flevoland. Op deze wijze wil het bedrijf voldoen aan de nieuwe Europese norm van 170 kg N per hectare per jaar (zie kader). Jan Dirk van de Voort verwacht dat meerdere biologische melkveehouders problemen zullen krijgen met de richtlijn in de nieuwe verordening. Het vraagt enig rekenwerk om vast te stellen of er voldoende grond beschikbaar is. Samen met collega's wil Van de Voort uitzoeken of er via gemeente en Dienst Landelijk Gebied (DLG) geen grond beschikbaar kan komen ten behoeve van de biologische landbouw in de Vallei.

Melkvee, varkens en leghennen

Het bedrijf van Jaap van Deelen is kenmerkend voor de Gelderse Vallei. Het melkveebedrijf, dat in 1999 de stap naar biologisch zette, heeft naast het melkvee nog 5000 biologische leghennen rondom een nieuwe pluimveestal. Bovendien houdt Van Deelen ook vleesvarkens, maar deze tak is niet omgeschakeld. Voordat het bedrijf kon omschakelen moest er naast de huiskavel van 17 hectare meer grond worden verworven. Vanwege de schaarste aan landbouw-

grond en bijbehorende grondprijzen in de directe omgeving kwam Jaap van Deelen hiervoor terecht in Drenthe, waar hij 20 ha landbouwgrond heeft aangekocht. Het bedrijf heeft nu voldoende grond voor 50 melkkoeien en bijbehorend jongvee. Het grasland bij huis wordt intensief beheerd en staat in de zomer ter beschikking van het melkvee. De komende jaren wordt er daarom geïnvesteerd in graslandvernieuwing en doorzaai met klavers. In Drenthe wordt ruwvoer gewonnen en jongvee ingeschaard. Volgens Van Deelen vraagt het beheer van percelen wel extra organisatie: 'Het is belangrijk om een beheerder te hebben die dagelijks toezicht kan houden op het aanwezige jongvee en weet wanneer onderhoud aan het grasland noodzakelijk is', aldus Van Deelen.

Regels en vergunningen

Voorals varkens- en kippenhouders hebben bij omschakeling in sterke mate te maken met veel regelgeving en vergunningen. Omschakelen brengt vrijwel steeds ingrijpende veranderingen met zich mee, en wie wil vernieuwen of verbouwen ziet zich geconfronteerd met vele hindernissen. Zo heeft varkenshouder De Kruijf te Leusden lang moeten wachten op een bouwvergunning. In samenwerking met Agro Eco en Agramatic werd een nieuw type vleesvarkensstal ontworpen dat kan voldoen aan de Groenlabel richtlijnen. Na een voorbereiding van twee jaar werd uiteindelijk een proefstalstatus toegekend, waarbij IMAG-DLO de ammoniakemissie gaat meten. Ondanks deze toekenning weigerde de gemeente de noodzakelijke bouw- en milieuvergunningen af te geven. Na diverse overleggen en aanpassingen is de vergunning in november verleend en kan de bouw komend voorjaar van start gaan.

Van grond tot mond

Ondanks de hindernissen zijn er bedrijven die doorzetten. Twaalf biologische melkveehouders in de Vallei leveren nu hun melk aan Campina Melkunie of aan de kleinschalige melkverwerker Van Rouwendaal te Leusden. Ook andere veehouderijtakken komen langzaam aan tot ontwikkeling. Deze groei is alleen mogelijk bij voldoende vraag naar biologische producten. Inmiddels zijn er twee boerenmarkten waar een breed assortiment van regionale biologische producten wordt verkocht. Deze vorm van directe verkoop, in combinatie met huisverkoop en abonnementen, biedt bestaansrecht aan een aantal kleine bedrijven. De meeste consumenten van biologische producten wonen echter buiten de Gelderse Vallei. Afzetbevordering, mede gericht op natuurvoedings- en supermarktkanalen, blijft dan ook nodig.

170 KG PER HECTARE

Komend jaar treedt de nieuwe Europese verordening voor biologische dierenhouderij in werking. In tegenstelling tot de huidige Skal-normen wordt grondgebonden landbouw verplicht. Als richtlijn hanteert de Europese Verordening een maximale hoeveelheid te produceren of aan te voeren stikstof (N). Een veebedrijf mag maximaal 170 kg N per hectare per jaar produceren. Voor de overtollige mest dient de veehouder een afnamecontract af te sluiten met een biologische akker- of tuinbouwer.

